

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของครัวเรือนในชุมชนสันดอนรอมเทศบาลเมืองลำพูน” การกำหนดระเบียบวิธีวิจัย ที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ทางผู้วิจัยได้กำหนดเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) อันประกอบไปด้วย ๑) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ๒) การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบและขอบเขตของระเบียบวิธีการวิจัย (Methodology) ตลอดจนเหตุผลประการสำคัญของการนำระเบียบวิธีการวิจัย ดังกล่าวข้างต้น มาใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัย โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) อันประกอบไปด้วย กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) และกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยมีเหตุผลประการสำคัญของการนำระเบียบวิธีวิจัย ดังกล่าวข้างต้น มาใช้ในการดำเนินกระบวนการวิจัย อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

๓.๑.๑ การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research)

สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีวิจัย โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม แนวคิดเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอย แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารและ แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัยและบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ในการร่วมกันกำจัดขยะมูลฝอยในท้องถิ่นของตนเอง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร และงานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักธรรม อปทานิยธรรม ๗ ทั้งเอกสารทางวิชาการประเภทต่างๆ

๓.๑.๒ การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview)

สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีวิจัย (Methodology) โดยการใช้กระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) ด้วยการสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน ได้แก่ พระสงฆ์ และประชาชนทั่วไป ตลอดจนบุคคลที่มีความสำคัญหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของครัวเรือนในชุมชนสันดอนรอม เทศบาลเมืองลำพูน

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจาก พระสงฆ์ ประชาชน ตลอดจนบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของครัวเรือนในชุมชนสันดอนรอม เทศบาลเมืองลำพูน โดยดำเนินการกระบวนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนสันดอนรอม เทศบาลเมืองลำพูน จำนวน ๑๕ คน ประกอบด้วย^๑

๑. พระครูสังฆรักษ์มงคล โชติปัญโญ	ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดสันดอนรอม
๒. นายถวัลย์ คำธง	ตำแหน่ง ประธานชุมชน
๓. ดาบตำรวจอุทัย ไชยโยภาส	ตำแหน่ง ฝ่ายดูแลความสงบในชุมชน
๔. นายพัฒนาผล บุตรจุมปา	ตำแหน่ง เลขานุการ
๕. นายอาภรณ์ สุวรรณชาติ	ตำแหน่ง ฝ่ายการพัฒนาชุมชน
๖. นายวิเชียร ศรีเรือน	ตำแหน่ง ประธานผู้สูงอายุ
๗. นางสาวไพรินทร์ อินทะ	ตำแหน่ง ฝ่ายการบัญชี
๘. นางทองใบ ทนงค์ไชย	ตำแหน่ง ประธานแม่บ้าน
๙. ดาบตำรวจหญิงจันทร์ดี อินทะ	ตำแหน่ง ประธาน อสม.
๑๐. นางสาวนารีรัตน์ คำธง	ตำแหน่ง ประชาสัมพันธ์
๑๑. นางทองพูน ไชยาพันธ์	ตำแหน่ง ฝ่ายปฎิคม
๑๒. นางศรีพรรณ ไชยชมพู่	ตำแหน่ง คณะกรรมการหมู่บ้าน
๑๓. นางพิสมัย ยงพานิช	ตำแหน่ง คณะกรรมการหมู่บ้าน

^๑ กอวิชากรและแผนงาน, แผนพัฒนาสามปี พ.ศ. ๒๕๕๓- ๒๕๕๕ ประวัติชุมชนสันดอนรอม, (ลำพูน : เทศบาลเมืองลำพูน, ๒๕๕๓), หน้า ๒๒.

๑๔. นางสาววรรณวิษา คำธง ตำแหน่ง กรรมการหมู่บ้าน
 ๑๕. นายวิรัตน์ ยุคลธง ตำแหน่ง คณะกรรมการหมู่บ้าน

โดยผู้วิจัยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับนำมาใช้ในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก(In-depth interview) อันมีหลักเกณฑ์ประการสำคัญในการพิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

- ๑) กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะเป็นบุคคลที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของครัวเรือนในชุมชนสันดอนรอม เทศบาลเมืองลำพูน
- ๒) กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะเป็นบุคคลที่มีการแสดงตนหรือมีการปฏิสัมพันธ์กับการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของครัวเรือนในชุมชนสันดอนรอม เทศบาลเมืองลำพูน
- ๓) กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะที่มีประสบการณ์ตรงในความเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของครัวเรือนในชุมชนสันดอนรอม เทศบาลเมืองลำพูน

๓.๓ เครื่องมือในการวิจัย

๓.๓.๑ การพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย

สำหรับเครื่องมือที่มีความเหมาะสมในการนำมาใช้สำหรับกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยประกอบไปด้วย การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแนวทางหนึ่ง โดยการศึกษาและค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา ตลอดจนผลงานวิจัยประเภทต่างๆ รวมทั้ง ข้อมูลจากการค้นคว้าทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือ ข้อมูลที่ได้มาจากเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการสร้างพื้นฐานขององค์ความรู้อย่างบูรณาการในทางวิชาการเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของครัวเรือนในชุมชนสันดอนรอม เทศบาลเมืองลำพูนโดยเบื้องต้นก่อน อันเป็นแนวทางประการสำคัญในการนำไปสู่การสร้างเครื่องมือที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) อีกแนวทางหนึ่งนั้น ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) โดยมีการออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง หรือ การสัมภาษณ์แบบชี้นำ (Guided interview)

๓.๓.๒ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับกระบวนการในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัยนั้น ได้กำหนดให้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (Guided interview)

ทางผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมจำนวน ๕ ท่านประกอบด้วย

๑. ดร. ฐิติวุฒิ อรุณศิริโรจน์	อาจารย์ประจำ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
๒. ดร. นิกร ยาอินตา	อาจารย์ประจำ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
๓. อาจารย์ ประเด่น แบนปิง	อาจารย์ประจำ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
๔. อาจารย์ ไพรินทร์ ณ วันนา	อาจารย์ประจำ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
๕. อาจารย์ เสน่ห์ ใจสิทธิ์	อาจารย์ประจำ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหา สาระและโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม เพื่อนำไปใช้ในการสัมภาษณ์ต่อไป

โดยนำประเด็นในการวิจัย เป็นข้อคำถามสำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) นั้นได้ดำเนินการออกแบบการวิจัย (Research design) สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) นั้น ประกอบไปด้วย จำนวน ๒ ตอน อันได้แก่

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยมีสาระสำคัญประกอบด้วย ชื่อ สกุล ตำแหน่งในการทำงานร่วมกับชุมชนสันดอนรอมเทศบาลเมืองลำพูน

ตอนที่ ๒ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักในประเด็นเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนโดยมีเนื้อหา สาระสำคัญดังต่อไปนี้

๑. ในชุมชนเคยได้รับผลกระทบจากปัญหาขยะมูลฝอยอย่างไรบ้าง มากน้อย เพียงใด
๒. ในชุมชนได้เกิดแนวคิดริเริ่มก่อนที่จะมีการดำเนินการในการจัดการขยะมูลฝอย แบบมีส่วนร่วมของครัวเรือน ในชุมชนสันดอนรอมในเขตเทศบาลเมืองลำพูนอย่างไร
๓. ในชุมชนมีวิธีการระดมสมาชิกในชุมชนมาร่วมกันวางแผนในการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วม ในชุมชนสันดอนรอมในเขตเทศบาลเมืองลำพูนอย่างไร

๔. ในชุมชนมีวิธีการนำเสนอความสำคัญของปัญหาขยะมูลฝอยจนสามารถกระตุ้นให้ชุมชนสนใจ และร่วมมือในการแก้ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของครัวเรือน ในเขตเทศบาลเมืองลำพูนอย่างไร

๕. ในชุมชนมีการอบรม ให้ความรู้ และศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยหรือไม่ อย่างไร และท่านเห็นว่ามีผลสำคัญหรือไม่

๖. ในชุมชนได้มีการวางแผนในการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของครัวเรือน ในชุมชนสันดอนรวม ในเขตเทศบาลเมืองลำพูนเป็นกี่ระยะ (กลาง สั้น ยาว) อย่างไรบ้าง

๗. ในชุมชนได้ร่วมกันกำหนดวิธีการในการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมในระดับครัวเรือน และมีส่วนร่วมกับเทศบาลเมืองลำพูน อย่างไรบ้าง

๘. ในชุมชนมีวิธีในการประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วม ในเขตเทศบาลเมืองลำพูนอย่างไรบ้าง

๙. ในชุมชนของท่านมีวิธีการดำเนินการ กระตุ้นจิตสำนึกประชาชนให้มีความ รับผิดชอบ ต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน ในการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของครัวเรือน ในชุมชนสันดอนรวม เทศบาลเมืองลำพูนอย่างไร

๑๐. ในชุมชนของท่านสามารถนำหลักธรรม อปทานิยธรรม ๗ มาประยุกต์ใช้ในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในชุมชนสันดอนรวม ในเขตเทศบาลเมืองลำพูนอย่างไรบ้าง

หลักธรรมอปทานิยธรรม ๗ ซึ่งได้แก่

๑. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์

๒. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกกิจกรรมที่

ควรทำ

๓. ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ ไม่ลบล้างสิ่งที่บัญญัติไว้

๔. ท่านใดเป็นใหญ่ในชุมชน ควรเคารพนับถือท่านเหล่านั้น

๕. บรรดากุลสตรี กุลกุมารีให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหง

๖. เคารพสักการบูชาเจดีย์

๗. จัดให้ความอารักขา ค้ำครอง ป้องกันอันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลาย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลใน ๒ ลักษณะ อันได้แก่

๑. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากทางสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้ง แหล่งข้อมูลจากส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะแหล่งข้อมูลทางเว็บไซต์ที่ปรากฏบนอินเทอร์เน็ต เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในระดับทุติยภูมิ (Secondary data) ประเภทต่างๆ

๒. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกสำหรับแนวทางประการสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) นั้น ทางผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางประการสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการขอความร่วมมือจากองค์กรหรือบุคคลที่เป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เพื่อขอสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์หรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัย ในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึกนั้น ทางผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการบันทึกข้อมูล โดยวิธีการจดบันทึกข้อมูลและการบันทึกเสียงของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์ โดยการขออนุญาตจากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนทำการบันทึกเสียงหากได้รับอนุญาต เพื่อนำมาใช้ในการกระบวนการตรวจสอบและตรวจทานความถูกต้องย้อนกลับในภายหลังได้

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) นั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) นั้น มาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) โดยวิธีการวิเคราะห์ อันจะได้ดำเนินการกระบวนการตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ อันได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก (Major themes) หรือแบบแผนหลัก (Major pattern) ที่พบในข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้นจึงนำประเด็นหลัก (Major themes) มาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย (Sub-themes) และหัวข้อย่อย (Categories) อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์ โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ